Embargo tot zaterdag 23 september 1978, 10.30 uur; wijzlgingen
' zijn mogelijk

OPENingsSTOESPRAAK door de Voorzitter van V-V-D- van de Partijraad op Zaterdag 23 september 1978 om 10.30 uur v.m te Amersfoort in Congreszaal "Kobus aan de Poort".

Bestek '31, Troonrede en miljoenennota staan vanmiddag centraal.
Toch van mijn kant enkele opmerkingen. Vervolgens zal Ik ingaan op enkele aspecten van de Staten- en Raadsverkiezingen en de collegevorming. Tenslotte wil ik lets in het midden brengen over de toestand van de partij en de plannen voor het komende jaar,
Bestek '81, Troonrede en miljoenennota verdienen grote waardering.
De Zorgwekkende sociaal-economische situatie is niet verhuld. Het kabinet van Agt/Wiegel heeft de problemen niet voor zich uitgeschoven, maar heeft ze duidelijke onderkend. Het kabinet getuigt van de wil de problemen aan te pakken en heeft daarvoor een krachtig en evenwichtig beleid voorgesteld.
Het Kabinet is daarbij getrouw aan de uitgangspunten van het regeringsakkoord en gedane toezeggingen. Ik noem er twee:
Geen vermindering van de sociale minima en handhaving van de individuale koopkracht voor lagere en zoveel mogelijk ook voor de middeninkomensroepen. - werknemers en zelfstandigen- tot ongeveer tweemaal modaal loon. Ik noem juist deze punten, omdat geheel ten onrechte door de oppositie de indruk is gewekt als zou sprake zijn van aantasting van de sociale minima en omdat velen nogal
sceptisch hebben gestaan tegenover het voornemen dat de koopkracht van degenen met een inkomen tot ongeveer tweemaal modaal loon ;
zoveel mogelijk zou worden gehandhaafd.

Er zijn ook nog tal van andere punten van groot belang: Na een volledig falen van het milieubeleid van het vorige Kabinet -
de. aanwrzighrid daarin van D'66 ter spijt - gaat Minister

Ginjaar de milieuproblematiek daadwerkelijk en krachtig aanpakken.

o

Emancipatie - waaraan door velen slechts lippendienst ls bewezen - zal mede dankzij de plannen van minister Pals inhoud gaan krijgen, niet alleen voor vrouwen en meisjes, ook voor anderstaligen. Minister Tuynman gaat verkeersknelpunten aanpakken en dankzlj Minister Wlegel zal de veillgheid hoofd- taak van het Kabinet worden. Zware, misschlen wel de zwaarste taken liggen op de schouders van de ministers Van Aardenne en Albeda. Ondanks hardnekkige tegenstand in de Tweede kamer o.a. van pas afgetreden bewindslieden, ls Minister Van der Klaauw geslaagd in zijn streven de betrouwbaarheid van Nederland als partner ln het verkeer met andere landen niet te laten ondermljnen. De rol van Minister Andriessen blj de totstandkoming van Bestek ’81 en miljoenennota kan moeilijk worden overschat.

Hij overtreft de verwachtingen die hij als voorzitter van de KVP-fractie heeft gewekt blj de begrotingsbehandeling voor 1976. Toen hield hij terecht het kabinet Den Uyl voor dat de sterke toeneming van de collectleve uitgaven drastisch diende te ver- minderen. Met antwoord, de steeds verder ultgestelde en tenslotte maar voor een klein deel uitgevoerde It- operatie, was totaal onvoldoende. Achteraf blijkt In Bestek '81 dat de door de V.V.-D voorgestelde nullijn voor de collectieve sector inderdaad onvermijdelijk ls. Als nu toch nog het sombere voorultzicht- bestaat dat, ondanks de voorgestelde maatregelcn, de werkloosheid in 1979 nog niet direct zal afnemen en zelfs nog met 10.000 zal stljgen, dan ls dat niet te wijten aan het nu door het Kabinet-Van Agt/ Wiegel voorgestelde beleld, maar aan de doorwerking van de onder- mijning van economie en bedrijfsleven, die tijdens het Kabinet den Uyl heeft plaatsgevondan. In de plannen van de Telders- stichting, de Sociaal-economische commissie van onze partij en van de Tweede Kamerfiractie, die tot stand zijn gekomen ln juni 1976;gingen wij ervan-uit dat ondanks die plannen toeneming van werkloosheid en stljging van de collectleve sector nog zouden na-ijlen.

■gs-v

<*»

In zoverre heeft het Kabinet Van Agt/Wiegel de verwachtingen overtroffen dat in het eerste begrotlngsjaar de druk van beiastingen en, sociale lasten vrijwel nlet toeneemt.

De kritiek op de beleidsstukken ls heftig en naar mijn oordeel ongerechtvaardigd. Slechts het heldere taalgebruik werd geprezen. Heldring ziet verband tussen zuiverheid en helderheid van het taalgebruik enerzljds en die van het denken anderzijds. Het compliment over het taalgebruik ls dus zo gek nog nlet, waarschijnlijk verstrekkender dan bedoeld, maar dat ls dan veer een kwestie van doordenken, of misschlen van gebrek daaraan. .

De verminderlng van de extra stijging van de collectieve ultgaven in het kader van de werkgelegenheidsoperatle Bestek '81 heeft veel kritiek opgeroepen. Het nlet kunnen voldoen aan bestaande verwachtingen, gewekt door een Kabinet dat nlet meer aan het bewind zou zijn tegen de tljd dat aan die verwachtingen - zou moeten worden voldaan en dat zelf trouwens ook al Inzag dat hat nlet aan die verwachtingen kon voldoen, valt moellljk en vereist een zorgvuldlge afweging van de vraag ln welke gevallen en in hoeverre het nlet mogelijk is aan die verwachtingen te voldoen. Wij menen dat het Kabinet met evenwichtige beleidsvoorstellen is gekomen. Ook al betwijfelt onder andere de vakbeweging of de voorgestelde maatregelen wel zullen leiden tot meer werkgelegenheid, niemand twijfelt eraan dat bij het achterwege blijven van deze maatregelen nog meer arbeidsplaatsen verloren zullen gaan. Het gaat erom dat wij met gezamenlljke krachtsinspanning ervoor zorgen dat de door de verminderlng van de groei van de collectleve collectieve lasten verkregen ruimte zo goed mogelijk in arbeids-plaatsen wordt omgezet. Een aantal maatregelen is genomen , ik noem de WIR, andere zijn toegezegd in Bestek '81 en Troonrede.

Dat overleg vindt plaats met vele maatschappelijke organlsaties. Het overleg tussen Regering en Staten-Generaal zal tenslotte tot conclusles moeten leiden. Het zou goed zljn - ik heb dat al bij herhaling gezegd en lk herhaal het weer - wanneer bij dit overleg het vertrouwen tussen de regeringspartljen en Tweede Kanter toegenomen zal blljken te zljn. Binnen het Kabinet is de samenwerking tussen Ministers van het CDA en V.V.D uitstekend, In de Tweede Kanter ls de samenwerking tussen de fracties van CDA en V.V.D, zo krijg lk wel eens de lndruk, nlet in alle opzichten optimaal. Zelf, blijk ik de ondervoorzitter van de CDA fractie bubbers gegriefd te hebben toen lk ln de Algemene Vergaderlng van maart bezwaar maakte tegen de wijze waarop Aantjes kort te voren nog eens de bedoelingen van de V.V.D ln twljfel trok als het gaat om de soclaal

zwakkeren. Waar Ik publiekelljk bezwaar tegen wenste aan te tekenen waren aanvallen waarbij de Integrltelt van de V.V.D en van vooraanstaande V.V.D'ers in twijfel werd getrokken en dan nog wel op een wijze die ogenblikkelljk verweer onmogelljk maakte. Hoewel de heer Lubbers geenszins mijn doelwit was, zljn mljn opmerkingen vrij algemeen anders opgevat. Ik betreur daartoe aanleiding te hebben gegeven. Voor de erkenning van de Integrltelt van de V.V.D zal Ik blljven opkomen, maar als liberaal wil Ik niet de zedenmeester spelen. Van mij behoeft U dus ook hiet een boekje te verwachten met- de titel "Schijn der Heiligheid", "het Kwaad der Schijnhelligheld" of- iets dergelijks.- Ondanks enig, gelukkig beperkt gebleven, zetelverlles blj Staten- en Raadsverkiezingen hebben de college onderhandelingen, wooral in de Staten, tot winst geleid. Het zetelverlles was al enigszins te voorzlen toen bij de Kamerverklezingen In 1977 het verklezingsresultaat van 1974 niet geheel werd gevenaard- Teleurstellend was dat de resultaten blj Staten- en Raads- verkiezingen daar nog lets onder bleven. De vergrote invloed in de dagelijkse besturen van de Provindes en in vele gemeenten ls voor een belangrijk deel te danken aan het vertrouwen dat de in 1974 sterk vergrote V.V.D fracties hebben weten te winnen.

,

In een aantal gemeenten speelde ook een rol dat de PvdA in die gemeenten de meerderheidsstrategie had los- gelaten of daaraan minder onverbiddelijk vasthield.
Wij hebben - ook in de perioden dat wij samenwerking met de PvdA in de landspolitiek uitdrukkelijk hadden uitgesloten of praktisch uitgesloten achtten - nooit beweérd die samenwerking in de colleges ook niet te wensen of uitgesloten te achten. Integendeel, onze opvattingen over afspiegelingscolleges en het op onze opvatting van democratie gebaseerde verlangen dat de democratische groeperingen zoveel mogelijk in het dagelijks bestuur van Provinde en Gemeente vertegenwoordlgd moeter zljn, brengt juist met zich mee dat samenwerking met andere partijen, ook de PvdA, nodig is.
Tot medewerking aan programma‘s verklaarden wij ons bereid, mits daarin sprake kon zljn van evenredige eigen inbreng.
Op Gemeentelijk en Provinciaal gebied zijn trouwens tal van beleidspunten te noemen, waarbij de gedachtengang van PvdA en VVD niet ver uiteenlopen. Op andere terreinen evenwel zullen V.V.d en CDA elkaar gemakkelijker vinden. Bereidheid tot overleg over

en weer Is echter noodzakelijke voorwaarde voor samenwerklng
Betekent dat nu ook dat de bereidheid tot overleg met bijvoorbeeld de PvdA op het gebied van de landspolitiek groter zou zijn geworden? Gelet op het standpunt dat wij altijd hebben ingenomen als het de mogelijkheid van samenwerklng in raden en staten betrof, kunnen bepaalde lijnen niet zonder meer worden doorgetrokken naar de landspolitiek. Van veel meer belang daarvoor is of de bereidheid om in een kabinet van brede samenstelling samen te werken; die vorig jaar van VVD zijde is kenbaar gemaakt, door de PvdA wordt beantwoord. PvdA en in haar voetspoor D'66 wezen de geboden mogelijk- heden af. Intussen zijn nauwelijks verschijnselen waar te nemen dat de PvdA haar les uit het falen van de meerderheids-strategie heeft getrokken. De provinde Groningen was een sprekend voorbeeld.

Zoals gezegd, in een aantal gemeenten was sprake van een kentering. Voor wat de landspolitisk betreft is van belang te weten of Han Lammers een roepende in de polder blijft, of, zoals het een Landdrost betaamt, een bezoek aan Tesselschade(straat) mag gaan afleggen. Het nogal ongenuanceerde opposltiegeluid dat de heer Den Uyl na de Troonrede deed horen, wees niet op toenadering. U moet zich eens voorstellen hóe sommige kranten zouden hebben geschreven over Hans Wiegel als deze zich als oppositieleider net zo had laten gaan als Den Uyl deze week. De botte bijl was ongetwijfeld ten tonele gevoerd. Wij moeten blijkbaar leren leven met het meten met twee maten! Tot mijn niet geringe verbazing werd aan premier Van Agt verweten dat hij door het schrijven van een persoonlijke brief aan de fractievoorzltter van het CDA op gespannen voet leefde met het Nederlandse staatsrecht en op diens stoel wilde gaan zitten, terwijl Ik in dezelfde krant nog nooit iets onaardigs heb gelezen over de talrijke bezoeken die ministers uit het Kabinet-Den Uyl aan het partij- bestuur van de PvdA aflegden.

Terug naar de collegevorming:

In enkele gevallen heeft de V.V.D de boot gemist. Wij hebben : de meeste gevallen in het dagelijks bestuur geanalyseerd en slechts in zeer sporadische gevallen de conclusie moeten- trekken dat de V.V.D fractie ter plaatse niet optimaal had ge- functioneerd,en dientengevolge buiten het college bleef.

De les die uit die gevallen moet worden getrokken is dat wel- licht bij de kandidaatstelling

een grotere openheid in acht genomen had moeten worden opdat de leden bij de kandidaatstelling bewuster hadden kunnen kiezen. Het verdoezelen, .van tegenstellingen hoe vaak te waarderen ook als loyaliteit de drijfveer is, blijkt zich wel eens te wreken. Het doen van een keuze is vaak moeilijk omdat voor beide standpunten wat te zeggen valt. Toch is het beter als de keuze tljdig wordt gemaakt. Daarvoor is openheid vereist.

Om te kunnen beoordelen wat er gebeurt is zo groot mogelljke openbaarheid bij het raadswerk van belang. De vergaderingen zijn van ouds openbaar. De commisslevergaderingen zijn dat sedert een aantal jaren ook. Het is mij in één geval echter opgevallen dat met betrekklng tot gegevens die aan de Raads- leden worden verstrekt grotere terughoudendheid werd betracht dan nodig is en uit liberaal oogpunt gewenst is. Draagt een stuk een uitdrukkelijk geheim karakter, dan is uiteraard geheimhouding geboden. Maar verder behoort elk Raadsstuk dat niet als geheim of vertrouwelijk is gekwallficeerd net zo openbaar te zijn als al hetgeen in openbare vergaderingen van Raad en Commissies wordt gezegd. De conclusies kunnen zijn dat het verkiezingsresultaat is tegengevallen, dat de interne problemen bij de kandidaatstelllng veel minder talrijk waren dan vier jaar geleden en dat de college onderhandelingen tot betere resultaten hebben geleid. Deze laatste twee punten stemmen tot tevredenheid het eerste punt eist nader beraad.
Sinds opiniepeilingen met grote regelmaat worden gehouden, weten wij dat de floating vote veel groter is en dat het verschuiven van stemmen veelvuldiger voorkomt dan vroeger werd verondersteld. Door de grotere indringendheidheid van de media en de grotere geinteresserdheid van de kiezers, zijn stemverschuivlngen misschien ook wel in omvang en frequentie toegenomen. De laatste pellingen zijn voor de V.V.D niet gunstig. De pitslagen van Raads-en Statenverkiezlngen vormde echter al aanleiding tot beraad over wat ons te doen Staat. Het dagelijke bestuur heeft in de zomermaanden in overleg met een aantal dergenen die politieke verantwoordelijkheid dragen plannen uitgewerkt die eind augustus zijn besproken in het hoofdbestuur en begin september zijn voorgelegd aan een gezamenlljke vergadering van het hoofdbestuur met de voorzitters van de kamercentrales.

-B-

In beide vergaderingen zljn ook nog talrijke goede suggesties gedaan, die nu worden uitgewerkt.

1. wij zullen onze uiterste best doen de stroom van informatie naar het kader te vergroten.

2. In het komende seizoen zal ongeveer eens per maand een openbare bijeenkomst op landelijk niveau worden gehouden, waarbij polltieke onderwerpen mede door deskundigen uit de fractles en de partijcommlssies zullen worden belicht en - waar hetzlj een der fractievoorzitters hetzij bewinds- lieden het woord zullen voeren. Deze partijraad is de eerste van de reeks bijeenkomsten. Op 4 november volgt een onderwijs- congres, georganlseerd door de kamercentrale Tilburg. Mevrouw Ginjaar-Maas, de heer Vonhoff en Minister Pals hebben hun medewerking toegezegd. Op 27 januari zal in Zwolle een vergadering van de partijraad plaatsvinden over buitenlandse politiek, staatkundig en economisch, waarop minister Van der Klaauw en Staatssecretaris Beijen het woord zullen voeren. Op 24 maart volgt een door de drie noordelijke kamercentrales te organiseren regionaal congres over Industrie politiek en werkgelegenheid met als inleiders onder andere minister Van Aardenne en de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie Rietkerk. Op 20 en 21 april volgt de Jaarlijkse Algemene Vergadering en op 18 en 19 mei zal in Maastricht een Europese verkiezingsmanifestatie worden gehouden Waarbij onder andere Minister Van der Klaauw en onze lijstaanVoerder zullen spreken. Deze laatste wordt met de andere V.V.D- kandidaten voor de Europese Verkiezingen aangewezen door de Verkiezingsraad, die 24 februari wordt gehouden.

3. Over inhoud en vormgeving van Vrijheid en Democratie heeft de ondervoorzitter de afgelopen maanden intensief overleg gepleegd met de hoofdredacteur?

Dlt heeft geleid tot een aantal nleuwe initiatieven, waaraan het dagelljks bestuur jongstleden maandag met grote instemmlng zijn goedkeuring heeft gehecht. Wij hopen de resultaten In de loop van de komende maanden te zien.

4. Aan de presentatie wordt mede door deskundigen extra aan- dacht besteed.

5. De gebruikelijke activiteiten, zoals vormings- en scholings- cursussen, spreekbeurten van leden van de- Eerste- en Tweede Kamerfracties op uitnodiging van

ondercentrales en afdelingen zullen onverminderd verdergaan. Daarnaast wordt een reeks spreekbeurten georganiseerd op de maandagen, verdeeld over de diverse Kamer centrales, waarop bewinds lieden, de fractie- voorzltters en lk het woord zullen voeren over de meest

actuele politieke onderwerpen.

6. Tenslotte zullen door dat alles heen de kandidaatsstelllngs- procedure voor de Europese verkiezingen en de voorbereiding van de verkiezingscampagne voor die verkiezingen lopen. In - mei en juni moet de campagne haar hoogtepunt krijgen.
7. Voor deze europese verkiezingen wordt al hard gewerkt. Zo-

wel door activiteiten die zijn gebaseerd op het voorbereldende werk van het nationaal comite europese verkiezingen als door activiteiten die de federatie in gang heeft gezet. Wij hopen dat het echte europese verkiezihgen zullen worden, maar zijn realistisch genoeg om te verwachten dat de nationale politiek, zeker aan het eind van de Campagne, een rol gaat speien.

Wij moeten ons niet alleen bezinnen op de plaats van de liberale politiek in Europa maar ook op de plaats van de europese politici in het nationaal bestel. O.a. over dlt onderwerp heeft een delegatie van het dagelijks bestuur eergisteren gesproken met een delegatie van het bestuur van de Europese Beweging. Daarln is de suggestie ter sprake gekomen dat de leden van het Europees Parlement het recht zouden krijgen mee te spreken in de commissievergaderingen in het Nederlandse parlement, opdat de zo noodzakeiijke uitwisselinq van ideeen en coordinatie tot stand komt zonder dat dit

uitsluitend zou kunnen worden bereikt door het zgn. dubbel- mandaat, waartegen veel bezwaren zijn ln te brengen. Het ls een suggestie die naar mijn mening in de V.V.D overdacht moet worden.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat in de partij-organisatle ruimschoots plaats voor onze europese parlementariers zal moeten worden gemaakt. Ik stel mij voor dat de Algemene Ver- gadering zal goedvinden dat de V.V.D leden van het europees parlement deel zullen gaan uitmaken van de partijraad en dat leden van dat parlement tevens adviserende functies ln partijcommlssies zullen gaan bekleden, evenals onze leden van de Staten-Generaal.

De samenstelling van de federatie is nog aan enige wijzlging onderhevig geweest. Een

van de twee Deense liberale partijen is uitgetreden, omdat de Algemene Vergadering van die partij ten aanzien van Europa en de NAVO standpunten innam die het bestuur van deze partlj nlet meer ln overeenstemming achtte met de standpunten van de federatie terzake.
Natuurlijk rijst de vraag wat D'66 zal gaan besluiten en hoe onze reactie zal zijn. D'66 heeft nog steeds niet, ondanks mijn Uitnodiging van vorig jaar, de moeite genomen eens niet de V.V.D te overleggen. Ook Uw hoofdbestuur weet niet meer dan wat U zelf ook in de krant hebt kunnen lezen. Een duidelijke toe- nadering zou ik dat niet willen noemen. Wij blijven van mening dat wij eerst een standpunt kunnen bepalen-wanneer wij weten of D'66 tot de federatie wenst toe te treden. Hoe langer zij, dit uitstelt, des te meer is de koers van de federatie bepaald. Met enige trots kan ik daaraan toe- voegen ln sterke mate mede door de V.V.D bepaald.
Onze inbreng ln het verkiezingsprogram, waarover de partijraad vorig jaar vergaderde, Is op vrijwel alle punten aanvaard.
In bestuurlijk opzicht hebben De Koster als vice-president en Talsma als bestuursild een rol van betekenis gespeeld. Dat heeft het aanzien van de V.V.D in de federatie groot gemaakt-

Er kan geen twijfel over bestaan dat een nieuw toetredende partij de beginselverklaring van Stuttgart en het vorig jaar november definitief vastgestelde verkiezingsprogram geheel zal moeten onderschrijven. Deze stukken ademen zozeer dezelfde liberale geest als beginsel- en verkiezingsprogram van deV.V.D dat het ondenkbaar is dat bij aanvaarding van de europesr programma's tegen de nederlandse programma's nog grote bezwaren zouden kunnen blijven bestaan.- De vraag kan dan rijzen of toetreding tot de fedgratie een daad van pragmatisme is dan wel afwijzing van de V.V.D in Nederland is gebaseerd op andere dan zakelijk politieke beweegredenen. Het dilemma dat ik oproep is er overigens niet een van ons maar van D'66. .
Wij gaan met onze geestverwanten in de andere landen van europa voort met de strijd van liberalen voor europa.
Bij het ontplooien van die activiteiten zal speciale zorg worden besteed aan die groepen

van kiezers waarin blijkens de opinie- peilingen de terugval van onze aanhang plaatsvond. Wij weten hoe snel fluctuaties kunnen optreden; in de vorlge periode hadden PvdA en CDA ook hun dieptepunten en wij ons hoogtepunt. Wat telt zljn de verkiezingsuitslagen. Die uitslagen lagen voor PvdA en CDA ver boven die dieptepunten en voor ons onder de grote aanhang die De Rooie Haan ons ooit heeft toegeschreven. Wij zullen alles op alles zetten de verkiezingsuitslag op 7 juni a.s. zo goed mogelijk te doen zijn. Wij weten ons daar- bij gesterkt door een groter ledental dan ooit te voren. Daarin is gelukkig geen terugval te constateren. Wij hopen het jaar ruim boven de I0.000, die wij in februari bereikten af te sluiten.
S